

Potreben bi bil vzgled

Vsak dan beremo in slišimo o odločnih obsodbah vojne kot sredstva, ki naj bi odločilo v sporih med narodi. Vojno obsojajo državniki vseh držav, tudi najbolj oboroženih; obsojajo jo najvišji voditelji obeh svetovnih blokov in tiste množine »nevezanih držav«, ki je še pred kratkim veljala za nekak tretji svetovni tabor; obsojajo jo tudi najvišji predstavniki Cerkve, papež in koncilski očetje, da ne omenjamo Združenih narodov in raznih drugih uglednih mednarodnih organizmov. Vsi odklanjajo in obsojajo vojno ter se zavzemajo za mirno reševanje sporov.

Vprašanje pa je, če je to danes realistično. Nedvomno je obsojanje vojne pravilno, ker ga narekujejo moralni, politični, gospodarski, človekoljubni in vsakovrstni drugi razlogi, odgovarja pa tudi religioznemu pojmovanju človekovega poslanstva na zemlji, ki naj ne bi bilo v uganjanju nasilstva nad sebi enakimi, ampak v tem, da dela dobro in da živi po moralnih zakonih. Vendar pa ostane vse to obsojanje vojne in poudarjanje človeškega hotenja po miru gola teorija, če ni pogojev, da bi mogli zares preprečiti vojne. Taki pogoji pa danes gotovo še ne obstajajo. Zato bi pomenilo, da bi se vdajali iluzijam, če bi verjeli, da je danes na svetu možno reševati spore med državami brez vojn. Iluzije pa se na splošno nevarne in zlasti še v mednarodni politiki. V njih prihaja do izraza tudi pomanjkanje smisla za stvarnost.

Stvarnost današnjega sveta pa je v tem, da sicer obstajajo Združeni narodi, katerih glavni zbor prav zdaj zaseda v New Yorku in na katerem je slišati veliko govorenja o svetovnem miru in o tem, da je treba reševati vse spore z »miroljubnimi« sredstvi. Toda istočasno je glavni zbor ZN skoraj soglasno le z dvema nasprotnima glasovoma, pooblastil Veliko Britanijo, da lahko z vsemi sredstvi, torej tudi s silo orožja, prepreči sedanjih belih rodezijskih vlad, da proglasi Rodezijo za neodvisno državo. Neglede na vprašanje, če ima rodezijska bela vlada pravico do tega ali ne, na pomeni ta sklep Združenih narodov očitno, čeprav indirektno priznanje, da mednarodnih sporov danes še ni mogoče reševati brez orožja. In pogosto prav tisti, ki največ govore o »mirnem« reševanju sporov, prvi sežejo po orožju, kadar se znajdejo v sporu s kako drugo državo ali stranko. To je dokazala pred kratkim Indija in to je dokazala tudi filokitajska KP v Indoneziji. In to so dokazali tudi Združeni narodi sami, ko so z orožjem zavzeli Katango in napravili konec njeni neodvisnosti.

Pozivanje k »mirnemu« reševanju mednarodnih sporov bo ostalo gola teorija vse

(Nadaljevanje na 2. strani)

KORAK NAPREJ V BENEŠKI SLOVENIJI

O hudih razmerah, v katerih živijo slovenski verniki že dolga desetletja v farah Beneške Slovenije, se je že dosti slišalo in pisalo. Razmere v cerkvah in v verskem življenju so se trajno slabšale po nastopu fašizma. Posvetne oblasti in, žal, tudi cerkvene so preganjale jezik vernikov iz cerkva. Ljudstvo ni več slišalo v svojem jeziku ne pridig ne molitev ne petja. Pri cerkvenih obredih se je čutilo zapostavljeno in tuje. Celo katekizme in sveto pismo so jemali otrokom iz rok. Verske knjige in molitvenike so morali duhovniki skrivati po podstrešjih ali kje za oltarji. Res, kot pravi »Čedermaci«. Vse te krivice so se godile s tihim in celo javnim pristankom videmske kurije.

Položaj se tudi po drugi vojni ni izboljšal. Ob nadškofovih vizitacijah je bilo prepovedano opravljati določene mašne molitve v jeziku vernikov, kot določa cerkveni koncil. Verniki so trpeli, še bolj pa njih dušni pastirji.

Končno so ponovno pogumno nastopili duhovniki sami proti žalostnemu in nepravilnemu ravnanju in za pravice slovenskih vernikov in njih pastirjev. Pred dobrim mesecem so predložili političnim činiteljem videmske pokrajine posebno spomenico, ki do dna razgalja, kakšne krivice se godijo vernikom in duhovščini v Beneški Sloveniji.

V spomenici se pritožujejo, da smatrajo javni organi za protitalijansko čuteče tiste duhovnike, ki se v dušnem pastirstvu poslužujejo poleg italijanščine tudi slovenske govornice. Tem duhovnikom odtegujejo tudi javne podpore za cerkvene potrebe. Na ta način se ustvarja sovražna in krivična diskriminacija med duhovščino in se ponižujejo tisti dušni pastirji, ki na podlagi kanoničnih določb in v duhu italijanske

ustave uporabljajo v pastirski službi jezik domačega ljudstva.

Verno ljudstvo in njegova duhovščina sta morali prenašati po vojni poniževanje od strani šovinističnega lista »Il Tricolore« in celo od demokristjanskega pokrajinskega glasila »Il nuovo Friuli«, ki je kar na kratko zapisalo v eni izmed predlanskih števil, da v videmski pokrajini sploh ne obstaja kaka slovenska manjšina.

Takšne krivice, povzdigujejo dušni pastirji svoj pogumni glas, morajo v današnji dobi izginiti.

S podobno spomenico so se obrnili tudi na pristojno cerkveno oblast, ki je imela na žalost tudi dolgo časa gluha ušesa za take pritožbe.

Napori dušnih pastirjev, ki skušajo z vso gorečnostjo ohraniti svojim ovčicam vero očetov, spoštovanje do božjih in svetnih postav in s tem tudi ljubezen do lastnega jezika, niso ostali brez uspeha. Višja cerkvena oblast v Vidmu je spoznala upravičenost njih zahtev in da ni duhovnik, ki moli za verniki v njih jeziku, zato že protidržavni element. Kakor drugod po vsem svetu, tako imajo tudi slovenski verniki v slovenskih in jezikovno mešanih farah videmske nadškofije pravico, da se uveljavijo koncilске določbe o cerkvenih obredih v ljudskem, materinem jeziku.

Pravica je končno zmagala!

Videmska nadškofijska kurija je zadnje dni izdala odredbo, da so dovoljeni verski obredi v domačem jeziku vernikov v vseh farah, kjer žive Slovenci.

Verno ljudstvo je z veseljem sprejelo to vest, čeprav je prišla nekoliko kasno. Zahvaljuje se nadrejeni cerkveni oblasti, še posebej pa svojim dušnim pastirjem, ki z neustrašno gorečnostjo branijo jezikovne pravice vernikov v cerkvi in pri službi božji.

Magnago o zahtevah Južnih Tirolcev

Predsednik južnotirolske Volkspartei, Silvius Magnago, je v intervjuju za milanski ilustrirani tednik »Oggi« razložil načrte svoje stranke glede Južne Tirolske. Rekel je, da hočejo Južni Tirolci, da dobi bočenska provinca upravno in zakonodajno avtonomijo z vsemi pristojnostmi, ki jih ima zdaj dežela Tridentinska-Gornje Poadižje, posebno na gospodarskem in socialnem področju. Magnago je dejal, da se tem zahtevam ne morejo odreči in da se bo Volkspartei borila naprej za dosego teh ciljev.

Na vprašanja glede terorizma na Južnem Tirolskem je Magnago dejal, da se hoče Južnotirolska ljudska stranka samo z uporabo zakonitih sredstev boriti za dosego ciljev, ki jih ima pred seboj. Magnago je tudi izključil možnost, da so med odgovornimi voditelji stranke ljudje, ki gredo na roko teroristom. Rekel je, da misli, da so imeli prvi atentati le namen opozoriti svetovno javno mnenje na spor glede Južnega Tirola, medtem ko imajo tisti, ki streljajo na karabinjere in vojake, namen preprečiti sporazum med Italijo in Avstrijo.

RADIO TRST A

• NEDELJA, 24. oktobra 1965, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojano; 10.15 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Kralj morja«. Napisal Emilio Salgari, prevod in dramatisacija Desa Kraševac. Zadnji del; 12.00 Nabozne pesmi; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Odmevi tedna v naši deželi; 15.30 »Praznični uhani«, enodejanka, napisal Riccardo Selvatico, prevedla Marija Kacin. Igra Slovensko gledališče v Trstu, režira Adrijan Rustja; 18.30 Izbor iz oddaje »Plošča za poletje«; 20.30 Iz slovenske folklore: »Sjekaj, sjekaj smrečiču, de boš narjedo barčiču«; 21.00 Veliki orkestri lahke glasbe.

• PONEDELJEK, 25. oktobra 1965, ob: 11.45 Italijanski akvarel; 12.15 Liki ik naše preteklosti: »Jaka Stoka« — napisal Franc Orožen; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 19.15 Poglavlja iz zgodovine slovenske književnosti - Vinko Beličič: »Razmah časopisja in društev«; 20.35 Zvoki uglašeni na temo; 21.00 Ernst Krenek: »Johnny igra«, opera v dveh delih.

• TOREK, 26. oktobra 1965, ob: 11.45 Sodobni motivi: 12.15 Naš vrt, pripravila Bogdana Černigoj; 18.30 Koncertisti naše dežele: Organist Emilio Busolini; 19.00 Plošče za vas — quiz oddaja; 21.30 Humoreske preteklega stoletja - Alfred Hedenstierna: »Veliko ogledalo tete Luize«; 22.50 Nova glasba.

• SREDA, 27. oktobra 1965, ob: 11.45 Tržaški motivi; 12.15 Pomenek s poslušavkami, pripravila Marijana Prepeluh; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Slovenska klavirska glasba; 18.55 Motivi, ki so mladim všeči; 19.15 Higiena in zdravje — pripravila dr. Rafko Dolhar; 20.35 Z italijanskih festivalov ponevk: 21.00 Simfonični koncert. V odmoru (približno ob 21.35) Obletnica meseca - Rado Bednarik: »Muratova smrt pred 150 leti«.

• ČETRTEK, 28. oktobra 1965, ob: 11.45 Ansambli »The Lettermen« in »Flecsuse«; 12.00 Iz slovenske solklone - Lelja Rehar: V starih časih: »Sjekaj, sjekaj smrečiču, de boš narjedo barčiču«; 18.30 Klasiki moderne glasbe; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše. Pripravila Krasulja Simoniti; 21.00 »Grof Monte-Christo«. Napisal Alexandre Dumas, prevod in dramatisacija Dušan Pertot. Zadnji del. Igra RO., režira Jože Peterlin; 22.40 Slovenski solisti. Tenorist Dušan Pertot, pri klavirju Gojmir Demšar.

• PETEK, 29. oktobra 1965, ob: 11.45 Italijanski pevec in ansambli; 12.15 Pomenek s poslušavkami — pripravila Marijana Prepeluh; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 »Ob deseti obletnici smrti Josipa Slavenskega« — pripravila Danijela Nedoh; 19.00 Pevski zbori Furlanije-Juljske krašine; 19.15 Zlata žlica, pripravila Tone Penko; 20.35 Gospodarstvo in delo. Urednik: Foidij Vršaj; 21.00 Koncert o nerne glasbe; 22.00 Saba pripovednik - Aldo Marcovecchio: »Moralni spisi«.

• SOBOTA, 30. oktobra 1965, ob: 11.45 Orkestra John Douglas in René Touzet; 12.15 Največ, največ, naidle; 15.00 Glasbena oddaja za mladino, pripravila Dušan Jakomin; 16.00 »Volane«. Oddaja za avtomobiliste; 17.20 Druzi Vatikanski koncil. Poročila in komentarij; 17.30 Lepo pisanje, vzori in zaledi mladega rodu. Pripravil Martin Jevnikar; 18.30 Panorama jazz. Besedilo Sergio Portaleoni; 19.00 Pojeta: Milva in Frank Sinatra; 19.15 Družinski obzornik. Urednik: Ivan Theuersehuh; 20.35 Teden v Italiji; 20.45 Ženski vokalni oktet »Francé Prešeren« iz Kranja, vodi Peter Lipar; 21.00 Pol ure pri Georgeu Gershwinu; 21.30 Vabilo na ples; 22.30 Koncerti za violino in orkester.

Ameriška pobuda v Vietnamu

Položaj v Vietnamu se stabilizira v smislu, da prehaja pobuda v roke ameriških sil in da se omejujejo gverilci vedno bolj na posamezne protisunke, ki naj dokažejo, da so njihove sile še vedno močne. Kot pravijo novice iz Južnega Vietnamu, koncentrirajo gverilci svoje moči vedno bolj v delti reke Mekong, ki je s svojimi močvirji in gostimi goščavami najprimernejše zatočišče ranje in jim lahko nudi s svojimi riževimi polji tudi največ hrane. Redko naseljeno notranjost dežele pa zdaj že jasno obvladujejo ameriške sile. Te nadzorujejo zdaj tudi približno eno tretjino Mekongove delte.

Nedvomno je, da so zadobile gverilske sile že hude udarce in da se v glavnem le še branijo. Toda Američani jih s svojim letalstvom in s pogoni po džunglah neprestano preganjajo in potiskajo proti vedno novim skrivališčem, pri čemer se poslužujejo tudi novih tehnik vojskovanja, zlasti nestrupenih plinov, s katerimi prisilijo skrite gverilce, da zapustijo svoje rove in votline.

Vsiljuje se misel, da je Severni Vietnam že izgubil ali da bo vsak hip izgubil dragoceno priložnost, da se še s pozicij moči pogaja z Američani. Nadaljnji porazi bodo zelo oslabili njegovo stališče, tembolj, ker Kitajska vedno bolj jasno kaže, da ne misli aktivno poseči vmes, morda iz bojzani pred veliko vojno z Američani, morda pa iz taktičnih razlogov, ker varuje svoje sile za kak morebitni kasnejši spopad, če ga predvideva.

Strategični bombniki »B-52«, ki imajo oporišče na otoku Guam, so bombardirali te dni džunglo Ho Bo v pokrajini Binh

FANFANI SI JE OPOMOGEL

Iz New Yorka poročajo, da si je zunanji minister Fanfani hitro opomogel od operacije na nogi, ki so jo izvedli zdravniki v ponedeljek zaradi poškodbe, katero je zadobil 9. oktobra pri nesrečnem padcu. Sam je že odgovoril na voščila, ki so mu jih poslali predsednik Saragat, Nenni in druge italijanske osebnosti. Voščila je dobil tudi od predstavnikov raznih držav na glavnem zboru Združenih narodov.

Fanfanija nadomeščajo zdaj kot predsednika glavnega zbora Združenih narodov podpredsedniki, ki se pri tem menjavajo.

NOVA NEMŠKA VLADA

Nemška zvezna republika bo imela spet koalicijsko vlado krščanskih demokratov in liberalcev. Sporazum med njimi je bil dosežen po dolgih pogajanjih. Vodilni politik liberalne stranke Mende bo ostal minister za vsenemška vprašanja in zvezni podkancler.

KONVENCIJA PROTI RASNI DISKRIMINACIJI

Socialna komisija Združenih narodov je v trek sprejela mednarodno konvencijo o odpravi vseh oblik rasnega zapostavljanja. Osnutek te konvencije je pripravila komisija za človeške pravice.

Četrti člen konvencije, ki obsoja propagando za diskriminacijska gibanja, je povzročil živahen spor, ker je Sovjetska zveza hotela, da bi v tem členu obsodili hkrati antisemitizem in sionizem.

Duong, približno 50 kilometrov severnozahodno od Saigona, kjer se baje skrivajo pomembne sile vietkonških gverilcev. Južno od mesta Ninh pa se je zaradi strelav iz avtomatskega orožja zrušil neki ameriški lovski bombnik, ki se je udeležil oboroženega ogledniškega poleta nad Severnim Vietnamom. Oba letalca so ujele severno-vietnamske sile. S tem letalom vred se je dvignilo število ameriških letal, ki so bila od februarja letos sestreljena nad severnim Vietnamom, na 116, kot je te dni javilo ameriško poveljstvo v Vietnamu. Vlada v Hanoju pa je v svojih poročilih pomnožila to številko s 6.

Številni ameriški senatorji so obsodili sedanje demonstracije levičarjev v Združenih državah proti vojni v Vietnamu in odobrili sklep ministra za pravosodje Katzenbacha, da bo uvedel preiskavo o uničenju naborne pozivnice po nekaterih demonstrantih. Ti ljudje izpodkopujejo predsednikova prizadevanja za rešitev vietnamske krize s pogajanjmi in nudijo argumente Hanoju in Pekingju — pravijo ti senatorji.

STAVKA »BOGATEGA« SIDIKATA

Po vsej državi so 48 ur stavkali uslužbenci državne družbe ENEL in drugih električnih podjetij. V Trstu so se stavke udeležili uslužbenci ACEGAT-a. Delavci zahtevajo novo delovno pogodbo s plačnimi in normativnimi izboljšavami.

Stavka je bila nepopularna, delno zaradi nevednosti za potrošnike in industrijo, delno pa tudi zaradi boljšega položaja delavstva tega sektorja v primeri s položajem delavstva na drugih gospodarskih sektorjih. Povprečna letna plača uslužbencev ENEL-a znaša namreč okrog dva milijona lir.

Delavstvo ENEL-a se je vsekakor pre malo oziralo na splošen položaj italijanskega gospodarstva in na povprečno raven delavskih plač v Italiji.

POTREBEN BI BIL VZGLED

(Nadaljevanje s 1. strani)

dotlej, dokler ne bo vsaj ena država dokazala, da je možno tudi ozemeljske spore med državami in narodi mirno rešiti. Doda ta dokaz v modernem svetu še ni bil podan. Skoro vse vojne pa se začnejo prav zaradi ozemeljskih sporov ali zato, ker se skuša ena od spornih strank s silo polastiti oblasti na ozemlju, ki ji ne pripada. Primera za to sta indijsko-pakistanska vojna in vojna v Vietnamu. Zato naj bi avtoritativne mednarodne ustanove rajši naskušale, da s konkretnimi predlogi, z arbitražo ali s prigovarjanjem pripravijo države v sporu, da zares mirno rešijo svoj ozemeljski spor, kakor da spuščaio v svet sterilne pozive k miru, ki vzbujajo le občutek, kot da je vsakršno mirovno prizadevanje končno zaman.

Dokler se ne bo zgodilo, da bo kakšna država iz moralnih razlogov, iz ovidenosti ali iz iskrenega spoznanja, da nima prav, prostovoljno odstopila drugi državi kos svojega etničnega ozemlja, do katerega nima pravice, bodo vsi taki mirovni pozivi brezuspešni. Tu bi bil potreben vzgled, vsaj eden vzgled. Da bi se lahko sklicevali nani v drugih takih mednarodnih sporih. Dolej pa takega vzgleda ni. E. Z.

TEDENSKI KOLEDARČEK

24. oktobra, nedelja: Rafael Filko
25. oktobra, ponedeljek: Darja Krizant
26. oktobra, torek: Demetrija, Evarist
27. oktobra, sreda: Antonija, Sabina
28. oktobra, četrtek: Simeon Sabina
29. oktobra, petek: Ida, Narcis
30. oktobra, sobota: Sonia, Alfonz

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Sukarnove utvare

Predsednik Sukarno je imenoval za novega vrhovnega poveljnika indonezijske vojske generala Sukarta, ki je bil eden glavnih pobudnikov ofenzive proti upornikom. Nadomestil je generala Pronota, ki ga smatrajo za naklonjenega komunistom.

V intervjuju po radiu Džakarta je Sukarno izjavil, da je nekaj zvestih vojakov njegove telesne straže rešilo njega in njegovo družino. V intervjuju ni navedel drugih podrobnosti, vendar pa se je dal iz te izjave sklepati, da je bil indonezijski predsednik med kratkim uporom v smrtni nevarnosti.

V Indoneziji se nadaljujejo ostre protikomunistične manifestacije. Dvajset tisoč ljudi je na zborovanju v Džakarti zahtevalo prepoved indonezijske komunistične partije, katere voditelj Aidit je izginil že 28.

SESTANEK O MEJNIH PREHODIH

V Trbižu bo 15. novembra mednarodni študijski sestanek o mejnih prehodih in cestah, ki so važne tudi za Furlanijo-Julijsko krajino. Med drugimi bosta navoči odposlanstvi iz Jugoslavije in Avstrije.

Govorili bodo tudi o carinski službi na bloku pri Kokovem in o izboljšanju tega prehoda, dalje o razširitvi državne ceste preko Pontebbe ter o gradnji avtomobilske ceste ob Beli.

Južna Rodezija tvega gospodarski bojkot

Vlada belcev v Salisburyju je napovedala, da bo proglasila neodvisnost Južne Rodezije brez dovoljenja Velike Britanije. Ta je sicer pripravljena podeliti neodvisnost deželi, a hoče, da bi bili prej vključeni črnci v vlado. Britanska vlada grozi s sankcijami, če bodo beli naseljenci v Južni Rodeziji odločili po svoji glavi.

Britanski listi pa poročajo iz Salisburyja, da se rodezijski gospodarski krogi ne bojijo bogve kaj morebitnih gospodarskih sankcij Velike Britanije, če bi se odnosi še zaostri. Rodezija prideluje in izvažata zlasti tobak in sladkor. Lani je izvozila za 39 milijonov funtov šterlingov tobaka, od tega 46 odstotkov v Veliko Britanijo. Na tobak odpade ena petina rodezijskega izvoza. Rodezija in Velika Britanija imata pogodbo, po kateri bo Velika Britanija do leta 1968 kupovala letno okrog sto milijonov funtov rodezijskega tobaka.

Druga panoga, ki bi morda zašla v težave zaradi britanskega embarga, je sladkorna industrija. Ta industrija se šele razvija ter ima preferenčne tarife v okviru Commonwealtha.

Vprašanje je, če bi druge članice Commonwealtha sledile Veliki Britaniji v gospodarskih sankcijah proti Rodeziji.

BEGUNCI S KUBE

Kubanska vlada je baje predlagala ameriški vladi zamenjavo antikomunistov, ki so zaprti na Kubi z enakim številom komunistov, ki so zdaj zaprti v raznih državah Latinske Amerike.

Kubanski begunci v Združenih narodih pa se boje, da bo Fidel Castro preklical dovoljenja za odhod vsem tistim, ki hočejo zapustiti Kubo, če njegovi nasprotniki ne bodo prenehali s poskusi, da vržejo njegov režim.

septembra. Nekateri so menili, da je že na Kitajskem, drugi pa so trdili, da vodi odpor proti vojski na srednji Javi. Vendar so ga te dni ujeli, enako Untunga.

Glasnik indonezijske vlade je zavrnil obtožbo kitajske komunistične vlade, češ da je okrog 40 indonezijskih vojakov v soboto preiskalo in opustošilo prostore kitajskega veleposlaništva v Džakarti. Kot je izjavil pomočnik indonezijskega zunanjega ministra Harsono, ni bilo v prostorih kitajskega diplomatskega predstavništva nika-ke preiskave.

Po mnenju nekaterih opazovalcev je treba smatrati to ostro kitajsko protestno noto za dokaz, da se je odnos komunistične Kitajske do Indonezije odločno spremenil, medtem ko je Peking doslej smatral to državo za eno svojih najtesnejših zaveznic.

V okviru protikomunistične kampanje so oddelki indonezijske vojske v Džakarti nekaj ur preiskovali urade indonezijske agencije Antara in zaplenili mnogo dokumentov. Preiskave so izvedli tudi v uradih komunističnega lista »Harian Rakjat« in dveh drugih skrajno-levičarskih dnevnikov.

Vojaške oblasti so naznanile, da so samo na področju Džakarte aretirale doslej nad 1300 ljudi, ki so obtoženi, da so bili zapleteni v ponesrečeni poskus državnega udara z dne 30. septembra. Kot poroča dnevnik API v Džakarti, je postala zdaj vas Pedjampang glavno središče komunističnega odpora. Komunisti so se po poročilih, ki jih prinaša ta dnevnik, organizirali v ilegalne skupine, ki imajo približno številčno moč enega bataljona vsaka, in skušajo povzročiti kaos in prevrat na takajšnjem področju.

Agencija Nova Kitajska je objavila v sredo dolg komentar o dogajanju v Indoneziji, v katerem kar odkrito kaže, da Kitajci niso zadovoljni s protikomunistično aktivnostjo, ki jo razvija indonezijska vojska. Kitajska agencija trdi, da vlada v Džakarti teror po poskušnem državnem udaru 30. septembra.

Sukarno pa igra še vedno dvoumno vlogo in pživa k politiki narodne »enotnosti«, to je k sodelovanju med nacionalisti, mohamedanci in komunisti, na kateri dozdevno sloni njegova vladavina, čeprav se je ta »enotnost« slabo izkazala.

Počasno Johnsonovo okrevanje

Predsednik Johnson, ki je bil pred kratkim operiran na mehurju, je preživljal zadnji čas nemirne noči in je slabo spal. Vendar so zdravniki zadovoljni s potekom njegovega okrevanja. Toda popolno okrevanje bo zahtevalo več časa, kot so predvidevali, to je več kot šest tednov, čeprav ni prišlo do kakih pooperacijskih komplikacij, je izjavil neki glasnik Bele hiše.

V ponedeljek se je predsednik Johnson prvič nekoliko sprehodil po vrtu bolnišnice.

Vendar pa se predsednik kljub šibkosti ne vzdržuje dela in je objavil med drugim izjavo za slovesnosti na čast Krištofa Kolumba. V njej pravi med drugim: »Ko častimo Krištofa Kolumba, častimo nekaj več kot sam človeka. Častimo odlike, ki so ga napravile velikega: pogum, požrtvovalnost, odločnost in preziranje nevarnosti. To so odlike, ki jih cenimo vsi Američani. Te odlike so pripeljale prve priseljence na te obale in so gnale pionirje proti Zahodu; pripravile so Lindberga do tega, da je preletel Atlantski ocean, in nas zdaj ženejo k temu, da raziskujemo vesolje.«

KREISKY O NEUČINKOVITI POMOČI TUJINI

Avstrijski zunanji minister Bruno Kreisky, ki je zdaj na obisku v Združenih državah, je izjavil, da Avstrija ne bo pristopila k Skupnemu evropskemu trgu, da se ji ne bo treba odpovedati svoji suverenosti.

Izrekel pa je željo po spojitvi Skupnega evropskega trga in Evropskega področja za svobodno trgovinsko izmenjavo v en sam velik gospodarski in trgovinski blok, ki bi obsegal vse demokratične države v Evropi.

Kreisky je tudi izrazil mnenje, da pomoč nerazvitim državam ne zaleže veliko, kajti »ta denar gre v glavnem za velikanske ministrske avtomobile in za razkošne vladne palače v takih državah«. Edini program pomoči tujini, ki je doslej funkcioniral — je dejal Kreisky — je bil Marshalov načrt po koncu druge svetovne vojne.

Rekel je tudi, da namerava ostati Avstrija nevtralna med Združenimi državami in Rusijo, čeprav je avstrijska vlada prejela ameriško pomoč, ne pa ruske. Končno je Kreisky izjavil, da je mnenja, da demokratične in komunistične države lahko živijo v mirnem sožitju, če ne bo nobenega dvoma o tem, da so »oni komunisti, mi pa demokrati«, kot je pripomnil.

De Gaullovi tekmeci pri volitvah

Predsednik francoske krščansko-demokratske stranke MRP (Ljudskega republikanskega gibanja), Jean Lecanuet, je uradno sprejel kandidaturo sredine za predsedniške volitve, ki bodo 5. decembra.

Lecanuet se je tako pridružil že znanim kandidatom za predsednika. Ti so: François Mitterand, kandidat levece, Pierre Marcilhacy, neodvisni kandidat, Pierre Antier, prav tako kandidat neodvisnežev in kmetov, ter Tixier-Vigancour, kandidat skrajne desnice. S tem so določeni predsedniški kandidati vseh francoskih političnih skupin. Izjema je le degolistična stranka, ki še ni uradno naznanila svojega kandidata, četudi v zadnjih dneh še posebno zagotavljajo, da bo ponovno kandidiral De Gaulle. O tem v tujini tudi nihče ne dvomi, ker je De Gaulle preveč željan oblasti in

preveč zaposlen s svojo — čeprav precej kratkovično — politiko »francoske veličine«, da bi že zdaj izpustil oblast iz rok, ko se čuti še dovolj krepak.

NOV VETER V BRAZILIJU?

Dva dogodka naznačujeta, da se notranja politika v Braziliji po znatnem uspehu, ki ga je dosegla opozicija pri zadnjih volitvah, spreminja v smislu liberalizacije. Za ministra pravosodja je bil imenovan bivši brazilski veleposlanik v Washingtonu Juraci Magalhaes, medtem ko se bivši guverner države Guanabara, Carlos Lacerda, močni mož brazilske desnice, in eden izmed glavnih nesilcev upora v letu 1964, s katerim so odstavili predsednika Goularta, hoče baje umakniti — vsaj začasno — iz političnega življenja.

Tržaškega

Deželna komisija odobrila:

Zakonski osnutek o omikanem sožitju

Prva zakonodajna komisija deželne zbornice, ki je pristojna za zadeve predsedništva, financ in proračuna, je prejšnji teden odobrila zakonski osnutek, ki vsebuje kazenske določbe za zaščito narodnih manjšin. Osnutek je predložil predstavnik Slovenske skupnosti dr. Škerk. O njem bo v kratkem razpravljala deželna zbornica. Ker se je zanj že izrekla večina, vse kaže, da bo sprejet, nakar ga bo deželna vlada v smislu 26. člena deželnega statuta predložila v odobritev rimskemu parlamentu. Besedilo edinega člena zakonskega osnutka je naslednje:

PREDLOG O SKLICANJU IZREDNE SEJE OBCINSKEGA SVETA V DOLINI

Skupina svetovalcev Slovenske skupnosti v Dolini je naslovila na župana pismo, v katerem ga poziva, naj čimprej skliče sejo občinskega sveta, na kateri bi obravnavali in odobrili resolucijo, ki so jo predložili svetu. Svetovalci opozarjajo hkrati župana, da bo v kratkem potekel rok za vložitve priziva na Državni svet, o katerem je govora v resoluciji. Dalje predlagajo svetovalci, naj bi na seji razpravljali tudi o resoluciji proti nameravani razširitvi industrijske cone. Resolucija se glasi:

»Občinski svet občine Dolina ponovno ugotavlja, da Industrijska pristaniška ustanova še vedno ponuja nesprejemljive cene za zemljišča, ki jih je prefekt razlastila na njeno ime in v korist mednarodne velekapitalistične petrolejske družbe SIOT.

Občinski svet obsoja tak način meše arjenja Industrijske pristaniške ustanove, ki je v korist samo mednarodnim velekapitalističnim petrolejskim krogom in v škodo domačemu prizadetemu prebivalstvu. Izguba lastne zemlje, prepojena z znojem naših dedov, ki nas je ohranjevala skozi stoletja, ima in bo imela za slovensko manjšino zelo hude in morebiti tudi usodne posledice.

Zaradi tega občinski svet občine Dolina ne more iti mimo te nevarnosti in poziva vse javne organe, organizacije, stranke in posameznike, naj odločno nastopijo in naj zahtevajo odgovarjajoče povračilo škode.

Istočasno poziva vse občane in vso javnost naj odločno zavrne vse zainteresirane posege raznih ljudi, ki jih pošilja Pristaniška ustanova in družba SIOT med naše ljudi z namenom, da bi jih zavedli v zmoto ter privedli do popuščanja pri obrambi svojih pravic.

Občinski svet smatra istočasno, da je razlaščenje nezakonito in nesocialno, da se kršijo načela in točna določila republikanske ustave, da se kršijo številni členi osnovnega zakona o razlaščenju št. 2359 od dne 26/6/1865, da se kršijo vsi členi zakonov št. 1741 od 2/11/1933 in št. 1303 od 20/7/34 ter še razna druga zakonska določila.

Zaradi tega sklene, da se takoj vložijo prizivi na Državni svet predvsem z zahtevo po takojšnji prekinitvi del in po razveljavitvi razlastitvenega prefekturnega dekreta z dne 8. 7. 65 ter po razveljavitvi začete postopka za razlastitev nepremičnin v 2. seznamu objavljenem v Uradnem vestniku Tržaške pokrajine št. 39 z dne 24. 8. 65.

V ta namen izrecno pooblašča župana, naj takoj podpiše vse potrebne listine in pooblastila.

Občinski svet sklene tudi, naj župan ne izda nobenega dovoljenja družbi SIOT, odnosno družbi BECHTEL, v zvezi z gradnjo naftovoda, dokler Državni svet ne reši vloženega priziva.

Občinski svet sklene nadalje, da bo takoj nastopil pri tržaškem prefektu ter pri glavnem inženirju inšpektorata za javna dela z zahtevo, naj ne izda nobenega nadaljnjega ukrepa v zvezi z začetim razlastitvenim postopkom za drugi seznam zemljišč, objavljenim v navedenem uradnem vestniku št. 39 z dne 24. 8. 1965.«

»Členoma 291 odnosno 415 kazenskega zakonika, ki je bil razglašen s kr. odlokom z dne 19. oktobra 1930 št. 1398, se dodata naslednja člena:

291 bis) Vsakdo, ki javno žali tradicijo, jezik ali kulturo narodnostnih manjšin, se kaznuje s kaznimi, ki jih predvideva člen 291.

415 bis) Vsakdo, ki javno hujska k narodnostni nestrpnosti ali sovraštvu, se kaznuje s kaznimi, ki jih predvideva člen 415«.

Predstavnik Slovenske skupnosti je v obrazložitvi zakonskega osnutka navedel številne razloge, zaradi katerih je moral predložiti omenjeni osnutek. Poudaril je zlasti dejstvo, da sta bila žaljenje in netenje sovraštva do Slovencev dozdaj nekazniva; zato je nujno, da dobijo take kršitve omikanega sožitja dosleden odgovor v kazenskih sankcijah. Netenje narodnostne mržnje — je zaključil dr. Škerk — obsojata tudi 15. člen mirovne pogodbe in 3. člen Londonskega sporazuma.

Kot običajno sta se pri glasovanju izrekla proti osnutku predstavnika liberalcev in misovcev.

Za zaščito razlaščenec

V preteklem tednu je deželna zbornica obravnavala tudi interpelacijo, ki jo je vložil predstavnik Slovenske skupnosti v zvezi z razlaščenjem zemljišč za gradnjo izhodišča naftovoda v Dolini. Dr. Škerk je v interpelaciji poudaril, da ima Ustanova industrijskega pristanišča po svojem statusu pravico zahtevati razlastitev zemljišč le v industrijske namene. Naftovod pa ne spada med industrijske naprave. Dalje je slovenski svetovalec podčrtal, da Ustanova industrijskega pristanišča oziroma družba SIOT nista dostavili prefekturi podrobnega načrta za gradnjo teh naprav, kakor določa zakon. Dr. Škerk je tudi naglasil, da urejuje gradnjo naftovoda poseben petrolejski zakon, ki ne predvideva trajne zasedbe zemljišč, temveč le za rok, ki ga določa posebno ministrstrsko dovoljenje. Predstavnik Slovenske skupnosti je še naglasil, da je cena, ki jo ponuja Ustanova industrijskega pristanišča, mnogo nižja od resnične vrednosti zemljišč. Nato je dr. Škerk vprašal deželno vlado, ali namerava nastopiti pri prefekturi in industrijskem pristanišču ter ju pozvati, naj spoštujeta zakon, tako da se zaščitijo zakonite pravice lastnikov zemljišč.

Odbornik za industrijo in trgovino Marpillero je odgovoril, da je deželna vlada posredovala za pravičen rešitev spora. Žal pa do tega še ni prišlo. Deželna vlada ne more prevzeti vloge razsodnika v tem sporu, kljub temu bo pa posredovala, če jo bodo vse prizadete stranke za to zaprosile.

NAŠE SOZALJE

Dr. Guidu Botteriju, šefu oddelka za poročila pri tržaškem radiu in političnemu tajniku tržaške KD, je pred nekaj dnevi umrla mama. Ob tem hudem udarcu mu tudi naše uredništvo izražajo globoko občuteno sožalje.

BARABSKI PODVIG

Barabe, ki so ostale doslej neznane, so v nedeljo razbile s kamni 19 šip na slovenski šoli pri Sv. Ivanu, kjer imajo svoje prostore slovensko učiteljske, gimnazija, osnovna šola in vrtec. Šipe so razbijali baje dvakrat, popoldne in ponoči.

Kot je povedala neka priča, so opravili ta »junaški« podvig trije pobalini v starosti kakih 13-14 let, gotovo sadovi vzgoje svojih »junaških« starih očetov »škvadrstov«, med katerih najbolj junaka dela spada požig »Narodnega doma«. Upati je samo, da vnukom ne bo dano veliko priložnosti za tako junaka požigalsko in moralno kariero in da se bodo morali tudi v »zrelah« letih zadovoljiti samo s šipami.

POTREBEN JE POSVET S STROKOVNJAKI

Na področju devinsko-nabrežinske občine, kot tudi v ostalih občinah na tržaškem Krasu, so funkcionarji družbe SIOT začeli pred dnevi obiskovati posamezne lastnike zemljišč, po katerih nameravajo napeljati cevi za naftovod. Vzrok in namen teh obiskov bi moral biti popis škode, ki bo na zemljiščih nastala z zgradnjo naftovoda.

Ker smo zvedeli, da predmet razgovorov s prizadetimi lastniki ni samo popis škode, temveč tudi dogovor o višini odškodnine za vknjižbo služnostne pravice, s podpisom preliminarne pogodbe o pravicah in dolžnostih obeh pogodbenih strank, svetujemo lastnikom zemljišč, naj se ne pre nagljuje s podpisovanjem preliminarne pogodbe, ampak naj se prej posvetujejo z izvedenci ustanov in organizaciji, ki so bila nalašč za to ustanovljena.

OBCNI ZBOR Z. C. P. Z.

V nedeljo 24. oktobra t. l. ob 17.30 uri bo v Trstu, ul. Donizetti 3/1 občni zbor

ZVEZE CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV

Vljudno vabimo vse pevovodje in organizatorje zborov, včlanjenih v zvezo, da se občnega zbora udeležijo.

Odbor Z.C.P.Z.

Beneška Slovenija

Grmek:

LOVSKE NESREČE

Letos se podi po naših hostah precej različne zverjadi. O krdelih divjih merjascev se je že dosti pisalo in slišalo. Pojavlja se pa tudi plemenitejša zverjad, kot na primer srnjaki in druge.

Mnogi naši domačini imajo tudi zapisan lov. Vnet lovec je bil Jožef Karlič iz sosednjih Hlodičev. Pred časom je šel s puško v lovišče, toda namesto plena je na žalost našel smrt. Po vsej verjetnosti mu je spodletelo, pri tem se je puška sprožila in ga je smrtno ranila. Učakal je komaj trideset let. Smrt mladega moža je pretresla vso okolico.

Matajur:

STUDENTOVSKA POT

Bridek je študentski kruh; to resnico že poznamo. Po naših krajih so pa poleg tega tudi pota dijakov do šol težka in včasih skoraj nemogoča.

V našem kraju je trinajst fantov, ki obiskujejo šole v Špetru, bodisi srednjo ali

POKRAJINSKI SVET

Na prvi seji po umestitvi je pokrajinski svet v soboto zvečer poslušal načelne izjave predsednika Chientarolija. V polurnem govoru je podal načrt za usmeritev in delo bodočega petletnega poslovanja. Glede slovenske narodne manjšine je predsednik poudaril, da zahteva njena prisotnost spoštovanje in varstvo njenih upravičenih zahtev na demokratičnih temeljih in v duhu idealov nove Evrope, združene v miru in bratstvu narodov. V tem duhu hoče pokrajinski odbor uveljavljati geopolitični položaj Gorice kot mosta do sosednjih dežel.

Načelna izjava zveni lepo in temelji na pravih odnosih do manjšine. Vsekakor pa bi želeli, da bi se predsednik bolj stvarno izrazil, kako naj se spoštovanje in varstvo naših upravičenih zahtev konkretno izvajata. Odvisno je torej od pokrajinskega odbora, da bo svoje namene od slučaja do slučaja jasno in ne samo v lepih načelnih besedah tudi dokazal.

V posameznostih, ki se tičejo odborovega načrta, je predsednik poudaril potrebo izboljšanja financ. Drugo je izpolnitev pokrajinskega prometnega omrežja. Omenil je cesto v Brda in na Kraško planoto; skrb za avtocesto v Ljubljano in Trbiž; za tržiško pristanišče in za letališče v Ronkih. Odbor bo skrbel za zdravstvene naprave, posebno za izboljšanje umobolnice. V petletnem načrtu je predsednik Chientaroli omenil tudi olajšavo voj-skih služnosti, izboljšanje socialnega skrbstva in šolskih naprav, v kolikor spadajo v pokrajinsko področje. Vse te pobude bo odbor povezal v enotno smer.

V odgovoru na načelno izjavo so opozicijski svetovalci dejali, da ni v načrtu leve sredine nič novega, češ da je vse te točke postavil na dnevni red tudi prejšnji odbor. V razpravo so posegali tudi drugi svetovavci, med temi predstavnik SDZ Kranner.

Programska izjava je bila na koncu seje sprejeta s 15 glasovi; osem je bilo nasprotnih, misovec se je vzdržal.

- **Kanalška dolina**

pa trgovsko. Daljava do tja jim pa mnogokrat onemogoča, da bi redno obiskovali pouk. Redne avtobusne vožnje se lahko poslužujejo le dvakrat v tednu. Tista dva dneva morajo hoditi peš le do postajališča na Jeronišču; ostale dni jih pa čaka šest kilometrov dolga pot do občinskega središča v Sovodnjah. Šest tja in šest kilometrov popoldne domov, jih je dvanajst. Ob lepem vremenu še gre, pozimi je pa trda. Od trinajstih dijakov imajo možnost priti v Špeter le trije. Ostalih deset pa je prisiljeno izostajati od pouka, seveda v veliko škodo za končni uspeh. O zadevi so vložili nekateri pokrajinski svetovavci pritožbo. Upamo, da bo oblast poskrbela tudi tem uka željnim dijakom kako možnost prevoza.

Ker smo že pri cestah, pripominjamo, da se bo začela graditi nova cesta od vasi Matjur navzgor do Bajte. Dela se bodo izvršila na račun vojaške uprave, kot je sporočil podtajnik Pellizzo pokrajinski turistični ustanovi. Cesto bodo začeli delati, brž ko bo ugodno vreme. Z njo se bo v našem okraju pospešil turizem in šport.

Iz **Goriške**

OBČINSKA SEJA

V ponedeljek so se zbrali občinski svetovavci k seji, na kateri je podal župan Michele Martina v imenu odbora načelne izjave o bodočem petletnem delu. Njegov govor je trajal eno uro in se je dovolj izčrpno dotaknil vseh področij občinskega upravljanja.

Nas zanimajo v prvi vrsti besede, katere je novi župan izrekel o sožitju s slovensko manjšino. Rekel je, da je »v preteklosti zbudilo mnogo problemov v občinskem odboru vprašanje sožitja med italijansko večino in slovensko jezikovno manjšino«. Ob tem naj bo dovoljena skromna pripomba, da ne gre več govoriti o »minoranza linguistica«, marveč o slovenski etnični skupini z vsemi narodnostnimi in ne samo jezikovnimi svojstvi. Župan Martina je nato pogumno izjavil, da so prejšnji težki časi vsekali marsikatero skelečo rano, ki se bo šele v poznejših rodovih zacelila. »Zdaj pa smo pred novimi časi, katerim namerava-

mo iti lojalno, pogumno in s čutom stvarnosti naproti. Prisotnost upravnikov, pripadajočih slovenski jezikovni skupini, v večini in v odboru, pomeni premostitev teh starih ovir. Hočemo odkrito spoštovati jezikovni zaklad, značilnosti, izročila, kulturo slovenske skupine, ker sodimo, da ne pomeni njena navzočnost člen delitve, ampak družitev v naši človeški stvarnosti.« Še nadalje je župan razčlenjeval te misli, da bo občina, v kolikor je to v njenem delokrogu, pomagala razvijati tradicijo in navade meščanov slovenskega jezika. Rekel je tudi, da je treba zavriniti vse obupne nacionalistične namere, da bi jezikovne skupine hujskali drugo proti drugi ali da bi jih skušali osamiti. Le na ta način, je nadaljeval, bodo meščani slovenskega jezika znali ceniti novi duh in se vključili v živo in delujoče telo skupnosti. Proti koncu je izrazil stvarno misel, da »bodo dokazala stvarna dejanja, porojena iz take politične usmeritve, v volji za sodelovanje poudarek soglasja in sožitja, katerega si želimo, da bi Gorica znala nuditi domovini.«

Izvajanja novega župana v odnosih do slovenske etnične skupnosti nosijo pečat krščanskih in občečloveških načel. Sprejeti jih moramo z zadovoljstvom na znanje, čakamo pa na dejanja.

Župan je nakazal dosti programskih smernic za odborovo delo. Naštetjmo najvažnejše: za kulturno in gospodarsko povezavo s Slovenijo in Koroško; urbanistični načrt in nove gradnje. Poudaril je, da bo potreba na novo preučiti zakon 167, da ne bodo oškodovani ne posamezniki ne skupnost. Glede industrijske cone je navajal, da bo morala priskočiti država na pomoč. Pri šolskem vprašanju je župan omenil potrebo po novi stavbi za slovenske šole. — Glede tega vprašanja bodo morali zaslišati tudi slovenske starše in šolnike. Dotaknil se je tudi drugih upravnih zadev in je zaključil, da mora občinska politika gledati v bodočnost.

Po enournem govoru so voditelji političnih skupin podajali svoje izjave. V splošnem so se strinjali z županom. Opozicija je podčrtala nekatere neskladnosti med sklenjenim sporazumom strank in županovimi besedami.

SMRT KOSI

Včeraj popoldne so pokopali znanega goriškega gostilničarja Stanka Obljubka. Umril je po dolgi bolezni v starosti 70 let. Zapušča ženo in štiri odrasle otroke.

Rajni Obljubek se je izučil za učitelja. Fozneje pa se je preselil iz rojstnega kraja v Brdih v Gorico, kjer si je postavil na Blančah hišo in gostilno, ki je postala znano shajališče goriških meščanov. Blagemu Stanku želimo večni mir!

V sredo so pokopali v Štandrežu tudi znano goriško zdravnico Vilmo Dominko, por. Gregorig. Njen oče je bil znani kmetijski strokovnjak in urednik predvojnih kmetijskih glasil v Gorici. Zdravnico je zadela kap, ko je sprejemala bolnike v svojem ambulanti na Travniku. Naj počiva v miru!

Peč:

ROJSTVA — SMRTI — CESTE

Prejšnji teden je umrla gospodinja Marija Petejan, vdova Malič. Učakala je 78 let, moža pa je že zgodaj zgubila. Tegobe življenja je niso plašile. Skrbno je vzgojila svojega sina Rudija in je uživala spoštovanje pri vseh sosedih. Bog ji bodi dobrotljivi plačnik!

Stari umirajo, mladi se pa rode. V mladi družini našega sosedu Ožbota Erminija je povila gospa Laureta kar dvojčka. Želimo, da bi otroka krepko rastle v ponos in veselje staršem!

Na našo občinsko upravo moramo nasloviti še neko prošnjo ali bolje poziv. Asfaltirati bi namreč morala cesta od pečanskega pokopališča mimo rupenskega do glavne ceste. Po vaseh so ceste deloma že urejene in asfaltirane. To pa še ni dovolj, ker je treba tudi vasi povezati med seboj. Omenjena cesta je pa tem bolj potrebna popravila, ker morajo hoditi po njej naši malčki v otroški vrtec v Rupo. Mnoge družine pa ne pošiljajo otrok v šolo prav zaradi te ceste, ker je polna grušč in blata. Skoraj polovica otrok ne obiskuje vrtca prav zaradi slabe ceste. Nedopustno je, da hira šolstvo zaradi zanemarjenih cest! Dodamo še, da bi se moral zravnavati zadnji ovinek. Občina bi mogla najti za to potrebna sredstva, ker Dolenji konec v Rupi itak še ni prišel v poštev za popravo in se lahko tisti denar obrne v ta namen.

Rupa:

RAJNIM V SPOMIN

Pred kratkim smo zopet molili na dveh svežih grobovih. Pri Robinkičevih je umrl stari gospodar Ivan Cotič. Učakal je 80 let. Imel je veliko družino in dosti težav v življenju. Bog mu daj zdaj mir in pokoj!

Pokopali smo tudi Kokelj Ivano, po domače Nuto. Živela je sama v svoji hišici in je učakala visoko starost. Umrila pa je pri Usmiljenih bratih v Gorici. Naj ji sve-ti večna luč!

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

„DOBRI“ IN „HUDOBNI“ PISATELJI

Govorice, ki so krožile pretekle dni v Stockholmu, so se izkazale za resnične. Nobelovo nagrado je res dobil znani ruski pisatelj Mihajil Solohov.

Solohov uživa svetovni sloves zlasti s svojim romanom »TIHI DON«, ki ga je napisal še pred stalinistično dobo v Rusiji in je za to delo prežeto s spontano iskrenostjo. Iz njega diha čar neposredne izkušnje. Take višine ni dosegel Solohov v nobenem naslednjem delu, ker je moral seveda že paziti, kaj je zapisal.

Nedvomno predstavlja Solohov enega izmed vrhov sedanje ruske literature, vendar pa spada njegovo delo že v preteklost, ki se zdi povsem tistem, kar je sledilo, že daleč. Zato je vzbudila podelitev Nobelove nagrade Solohovu nekoliko presenečenja v svetovnih literarnih krogih. Ne zaradi tega, da bi Solohov nagrade ne zaslužil, pač pa zaradi tega, ker je že davno povedal, kar je imel povedati. Kaj bi lahko danes še povedal svetu?

Po vsem tem se zdi, da je Švedska akademija skušala obnoviti ravnovesje, ki ga je dolgozvečno porušila s podelitvijo nagrade Borisu Pasternaku.

Iz literarnih krogov v Moskvi se je zvedelo, da so v Moskvi zaprli dva pisatelja, in sicer literarnega kritika Andreja Sinjavskija, ki je napisal pod psevdonimom Abram Tertz romane in satirične novele. Ena od teh je bila letos julija objavljena v Združenih državah pod naslovom »The Make-peace Experiment« in dosegla dober uspeh. Sinjavski je bil prijatelj pokojnega pisatelja Pasternaka in je sodeloval pri reviji Novii Mir. Njegov zadnji prispevek v tej reviji je bil objavljen v marčni številki. Zdaj ga obtožujejo, da je na skrivaj pošiljal svoja dela v objavo v tujino.

Drugi aretirani pisatelj je nekdo, ki je znan samo pod imenom Daniello. Gre baje za nekega čas-

nikarja, ki je na skrivaj objavil na zahodu knjigo pod naslovom »Moskva kliče«.

Aretirali so baje še nekega tretjega literata. Po govoricah je to baje prevajalec Jevgenij Belov, ki pa so ga zaprli, kot so javili nekateri angleški študenti, v umobolnico, in sicer zaradi njegovega »nasprotovanja režimu«.

CENE KRANJC SE JE SPET OGLASIL

Pri državni založbi Slovenije je izšla zbirka črtic pod naslovom »Zgodbe o čebelah«, ki jih je napisal Cene Kranjc, ki se sicer že dolgo ni oglašil kot pisatelj.

Ilustracije je narisala Lidija Osterc. Ta je knjigo tudi opremila.

»NESMILECNO ŽIVLJENJE«

V zbirki Kondor, ki jo izdaja Mladinska knjiga, je objavil Ivan Potrč izbor svojih novel pod naslovom »Nesmilečno življenje«. Nesmlečno je prleški narečni izraz in pomeni neusmiljeno. Novele je uredil in jim napisal uvod Mitja Mejak.

Likovne priloge in oprema so delo slikarja Jana Oeltjena. Ta slikar je doma iz Frizije v Severni Nemčiji, a že dolga desetletja živi na Staverskem, kjer se je popolnoma udomačil.

Rimska Opera je odprla svojo letošnje sezono 16. oktobra z Verdijevo opero »Don Carlos«. V letošnji sezoni bo uprizorila 13 oper in 7 baletov.

V okviru kulturne izmenjave

Trideset profesorjev in učiteljev, ki poučujejo na slovenskih šolah na Tržaškem, se je malo pred začetkom šolskega leta vrnilo z desetdnevnega seminarja, ki je bil v gradu Podvin pri Radovljici na Gorenjskem. To je bil že drugi seminar za slovenske učitelje na podlagi sporazuma o kulturnih izmenjavah, ki je bil sklenjen v okviru mešane italijansko-jugoslovanske komisije lani julija.

Predavanja so se nanašala na organizacijo šolstva v Sloveniji, na reformo osnovne, srednje in strokovnih šol, pravorečje, slovensko povojno literaturo, upodabljalno umetnost od impresionizma naprej in na filmsko in glasbeno ustvarjalnost. Predavali so profesorji ljubljanske univerze in akademij ter strokovni sodelavci republiškega zavoda za napredek šolstva.

V okviru sporazuma o kulturnih izmenjavah med obmejnim področjema Italije in Jugoslavije

RAZSTAVA TIEPOLOVIH RISB

10. oktobra so odprli v Vidmu razstavo Tiepolovih risb, ki jo je organizirala ustanova za videmske prireditve. Razstava je v dvoranah »Logge del Lionello«. Pokroviteljstvo razstave ima deželno odborniško društvo za prosveto in kulturne dejavnosti. Razstava obsega 118 Tiepolovih del zbranih iz muzejev in zasebnih zbirk po vsem svetu.

KAFKA JE ZDAJ DOBER TUDI ZA ČEHE

Znano je, da imena znanega književnika Franza Kafke dolgo časa niso smeli omenjati v čeških zgodovinah književnosti, ker so ga označevali za »malomeščanskega dekadenta«. Danes pa obstaja v njegovem rojstnem mestu Pragi celo »Društvo Franza Kafke«, njegove knjige tiskajo v velikih nakladah in uradni »Vodnik po Pragi« omenja Maiselovo ulico, v kateri se je leta 1883 rodil Kafka, ter dodaja, da je bil ta »veliki češki književnik« sicer pesnik »odtujevanja, strahu in negotovosti«, istočasno pa tudi verovanja v človeka in v smisel življenja, ki ga je nov literarni naraščaj ponovno odkril. Le nekaj korakov dalje stoji tudi rojstna hiša znanega reporterja Egona Ervina Kischca.

Kafkov grob na novem judovskem pokopališču v Pragi obiskujejo danes mnogi ljubitelji del tega velikega pisatelja, ki je umrl leta 1924. Njegova dela so prevedena v mnoge jezike in so že davno dobila svetovno priznanje.

Koroški pesnik Miško Maček je izdal pesniško zbirko »Ujeti krik«. Njegovo pravo ime je Karel Smolle in je že večkrat nastopil v reviji »mladje«. Lepa je oprema Valentina Omana, delo pa je izšlo v samozaložbi s pomočjo Janežičevega sklada; natisnila ga je tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu.

ONDINA OTTA V »PRODANI NEVESTI«

Mariborska opera je uprizorila za začetek nove sezone Smetanovo opero »Prodana nevesta«. Z njo je počastila njeno stoletnico. Premiero je pripravil dirigent Jakov Cipci z asistentom Borisom Sváro. V operi je pela glavno vlogo Tržačanka Ondina Otta-Klasinc.

SEZONA V »VERDIJU«

Operna sezona Verdijevega gledališča v Trstu se bo začela 10. novembra z Verdijevo opero »Luiša Miller«, končala pa se bo ob koncu marca s Puccinijevo opero »La Boheme«. Na repertoarju je enajst oper in gostovanje londonskega »Festival Balleta«.

„Luteransko klet“ rešujejo

»Ljubljanski dnevnik« je prinesel pred kratkim zanimivo reportažo o delu umetnostnih zgodovinarjev in restavrativcev slovenskega Zavoda za spomeniško varstvo, ki skušajo rešiti od vlag: močno ogrožene freske v takoimenovani »lutrovski kleti« v Sevnici, kjer so se pred stoletji zbirali slovenski protestanti iz okolice, da so imeli v njej službo božjo. Ta klet, oziroma molilnica predstavlja tako izredno zanimiv dokument slovenske umetnostne zgodovine in prav zato je restavratorska akcija, s katero jo skušajo rešiti tem pomembnejša. V reportaži, ki je opremljena s temi fotografijami, je rečeno:

»Na pobočju sevniškega gradu stoji neznana stavba z izgledom enonadstropnega gospodarskega poslopja in opazovalca zmoti le lep renesančni portal, čist v svojih oblikah in vendar toliko skromen, da ne izda bogate notranjosti. Ko pa prestopiš prag, se znajdeš sredi obokov, lokov in pilastrov, od tal do stropa poslikanih z dragoceno, le da močno zbledelo in vse predolgo propadanoju prepuščeno stensko slikarje.«

To je »lutrovska klet« v Sevnici — polovica pritličja navideznega gospodarskega poslopja, ki je bilo po mnenju umetnostnih zgodovinarjev skrivna luteranska molilnica v zadnjih dveh desetletjih 16. stoletja in ki je zaradi svoje edinstvenosti — reformacija se nasploh ni navduševala za slika-

rije — dragocen in ohranitve vreden kulturni spomenik. Slikarije na stenah so bogate po svoji motiviki, še posebej zanimiv je obok s »pametnimi in nespametnimi devicami«, na luteranski izvor slikarije pa kaže izbira motivov in rozete, ki močno spominjajo na Lutrov pečat. V Lutrovski kleti je bila le nekaj kasneje — če so predvidevanja umetnostnih zgodovinarjev točna — grobnica lastnika sevniškega gradu Inocenca Moskona, pozneje pa so del poslopja uporabljali kot vinsko klet in shrambo za poljske pridelke.«

Del slikarij bodo z (vsaj za laika) zelo zapletenim postopkom sneli s sten in jih nato utrjene spet pritrdili nazaj, delno odmaknjene od z vlago preprijenih sten, predvsem slikarije pri tleh. Najpomembnejše kemično sredstvo pri utrjevanju je zdaj calaton, le da ga je izredno težko dobiti, ker ga v Jugoslaviji ne proizvajajo.

Delo s številnimi kemikalijami v mrzli vlagi lutrovske kapele je vse prej kot prijetno in vendar pravijo restavratorji: »Če imaš staro umetnost rad, potem tudi dosti preneseš, da jo skušaš rešiti. Res je dela, in to preciznega, mnogo več, kot bo vidnega efekta, toda vsaj pred nadaljnjim propadanjem se bo lutrovska klet dalo rešiti.«

Za to odkritje se že zanimajo, kot smo zvedeli, tudi luteranski zgodovinarji v tujini.

je bilo za šolsko leto 1965-66 dodeljenih tudi šest štipendij slovenskim profesorjem in učiteljem na Tržaškem, da bi se izpopolnjevali v slovenskem jeziku in slovstvu na ljubljanski univerzi. Štipendisti so 1. oktobra že odpotovali v Ljubljano. To so profesorji in učitelji slovenskih šol pri Sv. Jakobu, na Katinari, na trguški akademiji in na klasičnem liceju.

BRAT PROTI BRATU

Španski pisatelj in esejist Salvador de Madariaga je prispel te dni iz Oxforda v Milan, da je prisostvoval svetovni krstni predstavi svoje moderne tragedije v treh dejanjih s španskim naslovom »Viva la muerte« (Naj živi smrt). Na tiskovni konferenci, ki jo je priredil v Milanu, je izjavil, da mu je dala motiv za to delo španska državljanska vojna. Naglasil je tudi, da je rešitev problema v tej njegovi tragediji in vsega španskega položaja v priznanju k svobodi. Rekel je, da je in ostane nasprotnik sedanjega avtoritarnega španskega režima, da pa nadomestitev tega režima s komunizmom tudi ne bi pomenila nobene rešitve. Drama prikazuje tragedijo dveh bratov, ki se borita v nasprotnih taborih.

Na tiskovni konferenci je govoril tudi o pojmovanju umetnosti. »Umetnost bi morala biti v obvladovanju materije, da se postavi v službo duha, in namen mojega dela je v tem, da si prizadevam, da bi španski narod spoznal pomen grozot in tragičnih posledic državljanske vojne,« je rekel.

Salvador de Madariaga je imel v Milanu tudi predavanje o temi »Knjige, ki so ustvarile Evropo«.

»BOZANSKA KOMEDIJA« V SLOVENSCINI

V zbirki Bela krizantema, ki jo izdaja Cankarjeva založba v Ljubljani, je izšel drugi del Dan-tejeve »Božanske komedije«, katero je prepešnil Alojz Gradnik. Knjigo je uredil in ji napisal opombe romanist Niko Košir. Opremil jo je Matjaž Vipotnik.

Zanimanje za italijansko literaturo se kaže v Sloveniji tudi v številnih prevodih modernih italijanskih avtorjev. Tako je zdaj Prešernova družba izdala v svoji zbirki »Ljudska knjiga« roman Marja Soldatija »Pisma s Caprija«. Roman je prevedel Tržačan Miroslav Ravbar.

GOSPODARSTVO

ZDA prve v jugoslovanskem izvozu

V prvih osmih mesecih 1965 je znašal jugoslovanski izvoz 824 milijard dinarjev ali 17 odstotkov več kot v istem času lani. Uvoz je dosegel tisoč 80 milijard ali 4 odstotke več kot v enakem lanskem obdobju.

Novost je letos ta, da so Združene države zasedle prvo mesto v jugoslovanski zunanji trgovini, katero je imela doslej Italija. Računajo, da bodo jugoslovansko-ameriške izmenjave letos narasle na okrog 190 milijonov dolarjev, kar je 25 odstotkov več kot lani.

Jugoslavija izvažava v Združene države zlasti tobak, svinca in pohištvo; na jugoslovanski tobak odpade en odstotek izdelave ameriških cigaret. Dvignil se je izvoz izdelkov električne industrije, polizdelkov iz bakra in aluminija ter pohištva in oblačil. Po drugi strani se je jugoslovanski uvoz povečal predvsem zaradi obsežnih nakupov pšenice.

Združenim državam sledijo v jugoslovanski zunanji trgovini po vrstnem redu Italija, Sovjetska zveza in Zahodna Nemčija.

POZNA HIBRIDNA KORUZA NI PRIPOROČLJIVA

Pozna hibridna kuruza rodi navadno obilo in oiblna je tudi listnata krmska masa. Letošnje leto pa je pokazalo, da za naše kraje niso pozne sorte, ker slabo dozori.

Zato pa bo moral naš kmet izločiti iz pridelovanja vse pozne sorte hibridne kuruze, to je vse take, ki zahtevajo za popolno dozorevanje več kot 140 dni ali skoraj 5 mesecev. Za naše kraje so za redno pridelovanje najbolj primerne sorte, ki potrebujejo 100 do 135 dni za razvoj od setve do zoritve, kot drugi pridelek (po žitu) pa sorte z rastno dobo 85 do največ 100 dni.

To si moramo zapomniti kot nauk letošnjega leta.

POMORSKI PROMET JS

Pomorski promet v javnih skladiščih v Trstu je septembra znašal 163 tisoč ton ali 3 tisoč ton več kot istega meseca lani.

V prvih devetih mesecih letos je dosegel milijon 449 tisoč ton, kar je pet odstotkov več kot v istem obdobju lani.

Glasnik jugoslovanske vlade je izjavil, da želi postati Jugoslavija polnopravna članica GATT-a (Splošnega sporazuma o trgovini in carinah) še pred zaključkom pogajanj v okviru Kennedyjeve runde.

Jugoslavija je zdaj začasna članica GATT-a.

ITALIJANSKO-JUGOSLOVANSKA TRGOVINA

Italijansko-jugoslovanska trgovina je v prvih sedmih mesecih letos znašala okrog 101 milijardo in pol lir. Tako se je zmanjšala za 18 milijard v primeri z istim časom lani.

Jugoslovanski izvoz v Italijo se je zmanjšal približno za tri milijarde in pol, uvoz pa za 14 milijard in pol.

BRISKO VINO V PERU

Gradimir Gradnik na Plešivem pri Kriminu, nečak pesnika Alojzija Gradnika, se že več časa peča s pošiljanjem domačega vina v Peru, kjer se je naš Bric dobro vpeljal. Povpraševanje je vedno večje.

G. Grad. Gradnik je znan vinogradnik in njegova vina dobijo visoka odlikovanja na vseh razstavah, kamor jih pošlje. Na zadnji razstavi v Tržiču je bilo odlikovanih več sort njegovih vin in zato je dobil že odlikovanje »Oskar«.

Prekop z atomskimi eksplozijami

Ameriški atomski fizik Teller je izjavil, da bi lahko izkopal nov prekop med Atlantskim in Tihim oceanom preko srednjeameriške ožine s podzemeljskimi atomskimi eksplozijami. Dejal je, da je prepričan, da bi mogli to storiti brez vsakršne nevarnosti, če bi bil dosežen politični sporazum med državami.

Profesor Teller je s svojimi raziskavami pomagal pri izdelavi prve ameriške atomske bombe. Zdaj je mnenja, da bi ne bilo potrebno spreminjati pogodbe o prepovedi atomskih preizkusov, če bi hoteli z atomsko silo izkopati prekop, ampak da bi mu mogli dati samo nekoliko širše tolmačenje. Po njegovem bi lahko povzročili s podzemeljskimi atomskimi eksplozijami verigo podzemeljskih votlin na najožjem delu zemeljskega pasu med obema ameriškima celinama.

MEDNARODNI ČEBELARSKI KONGRES V BUKARESTI

Letošnji mednarodni čebelarški kongres je bil že 20. in se je vršil v Bukarešti. Prisotnih je bilo nad 2000 udeležencev iz 48 držav.

Med kongresom je bila prirejena Prva mednarodna čebelarška razstava, na kateri so prejeli nekateri udeleženci iz Italije nagrade za prekrasne fotografije, poštna uprava pa nagrado za uspelo izdajo poštne znamke z motivi iz čebelarstva.

Po zaključku kongresa se je vršil občni zbor Apimondie oziroma Svetovne zveze čebelarških organizacij. Soglasno je bil sprejet predlog, naj ima Apimondia svoj sedež v Rimu.

Elektronska razstava v Ljubljani

V Ljubljani je bila na Gospodarskem rajstavišču od 2. do 10. oktobra 12. mednarodna razstava »sodobna elektronika«.

Član prireditvenega odbora in predsednik elektro tehnične zveze Slovenije prof. Mirjan Gruden je izrekel prepričanje, da je jugoslovanska elektronska industrija dostojen partner tujim proizvajalcem, ker se nekateri njeni izdelki lahko mirno kosajo z izdelki uglednih inozemskih družb. »Lahko trdim — je dejal prof. Gruden — da gremo skoraj vstric z inozemstvom. Glede tehničnega napredka ne zaostajamo dosti.

Druga stvar pa je seveda naša poslovna in komercialna sposobnost.«

Nato je prof. Gruden spomnil na številno mednarodno udeležbo na elektronski razstavi. Med uspehi domačih industrij je omenil zlasti napravo za avtomatsko upravljanje obdelovalnih strojev (RIZ), takoimenovano planarno tehniko, ki jo uspešno razvija Zavod za avtomatizacijo v Ljubljani, nadalje napravo za daljinsko upravljanje globinskih peči v železarnah ter izdelke jedrskega inštituta »Jožef Stefan«.

»Lahko celo rečem — je zaključil prof. Gruden — da nekateri izdelki uglednih tujih proizvajalcev sploh niso konkurenčni domačim, niti tehnično niti komercialno.«

Pomen vinogradništva v italijanskem kmetijstvu

V Italiji zavzema vinogradništvo po svojem pomenu 3. mesto med gospodarskimi panogami kmetijstva. Na prvem mestu je žitarstvo, katerega letni pridelek predstavlja vrednost kakih 700 milijard lir. Letni dohodek iz živinoreje — prirastek na mesu, dohodek od mleka, volne in ostalo — presega 600 milijard lir donos iz vinogradništva pa znaša okrog 500 milijard lir.

Z vinogradništvom se ukvarja v Italiji približno 2.2 milijona kmetijskih obratov. Na njih je 1.1 milijonov hektarjev vinogradov (sklenjeni nasadi trt), v katerih predstavlja grozdje edini pridelek. Mešanih nasadov, kjer je grozdje stranski, a važen pridelek, je okoli 2.3 milijonov ha.

Grozdje pridelujejo predvsem za proizvodnjo vina, le kakih 6% pridelka je na-

mizno grozdje. Zelo majhen odstotek pridelka služi za pridelek suhega grozdja, predvsem rozin brez pečk.

SLAB IZVOZ NAMIZNEGA GROZDJA

Glavni trgi za italijansko namizno grozdje so zlasti Nemčija, potem Avstrija, Švica in Belgija. Ostale države pa prav malo.

Glavne izvozne sorte namiznega grozdja — razne »Regine« — so v Nemčiji in v Avstriji dosegle prve dni oktobra okoli 100 lir za kg, v Švici in v Belgiji nekaj več, sorti »Italia« in »Schiava« pa 140 do 150 lir za kg.

Povpraševanje po grozdju ni posebno živo.

VRACAJO SE K ZEMLJI...

Državni statistični urad poroča, da se je po dolgih letih zvišalo število zaposlenih v kmetijstvu, medtem ko se je do sedaj vedno nižalo. V letošnjem letu je narastlo število v kmetijstvu zaposlenih ljudi za 150.000, od 4.961.000 na 5.111.000. Na prirastku so moški udeleženi za 2/3 ali s 100.000, ženske pa s 50.000.

Bilo bi pa preuranjeno sklepati, če je ta pojav stalen ali ne, ker se valovanje delavskih mas lahko kmalu preusmeri, posebno v taki dobi, kot je današnja, ko tehnologija kar meče na dan nove iznajdbe, ki omogočajo izdelovanje do sedaj neznanih predmetov v velikih množinah, za katere je potrebnih mnogo novih tovarn in delavskih mas.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

Šolski zakon ministra Gentileja je uvedel v ljudsko šolo veronauk, toda poučevali ga niso duhovniki, temveč učitelji in učiteljice.

V Rimu so med drugim odprli tečaj za učitelje in učiteljice, ki hočejo dobiti diplomu kateheta. Tečaj je trajal dva meseca, predavanja pa 3 ure na teden. Vsega skupaj je bilo torej 24 ur pouka, nakar so tečajniki dobili katehetsko diplomu!

POŠTNI USLUŽBENCI SO NA VRSTI

Vlada je začela odpuščati iz službe mnoge poštne uradnike, poduradnike in pismo-noše.

178. Dr. E. BESEDNJAK

Koga je zadela kruta usoda, je dobil čez noč odlok, ki se je navadno glasil: »Po nalogi ministra Vam naznanjam, da ste v smislu kraljevega odloka z dne 25. I. 1923 št. 87 bili predlagani za odpust iz službe, in sicer iz naslednjih razlogov: Vaše delo je bilo zelo pomanjkljivo.

Do 30. tega meseca mi lahko dostavite svoja opravičila, toda pod pogojem, da so pisana lastnoročno in v italijanskem jeziku.«

Na podlagi takih odlokov je zgubilo že na desetine družinskih očetov svojo službo.

ŠOLSKA DOBA SE JE ZVIŠALA

Tik pred koncem leta 1923 je vlada sklenila raztegniti učno dobo ljudskošolske mladine v vsej državi do končanega štirinajstega leta.

Tako so se stare pokrajine kraljestva povzele na stopnjo novih pokrajin. Razlika je

ostala še v tem, da so se morala v starem kraljestvu zadnja tri šolska leta uporabiti za pouk v nadaljevalnih in strokovnih šolah, medtem ko se je pri nas začel strokovni pouk šele po 14. letu starosti.

Naši otroci so se torej učili delj časa in več ko oni iz starih pokrajin

SREDNJE SOLE SE POITALIJANČUJEJO

Dne 27. decembra 1923 je izšel kraljevi odlok, ki je uničil slovenske, hrvatske in nemške srednje šole.

Člen četrty tega odloka se je glasil: »V drugojezičnih srednjih šolah in učiteljskih se bo vršil pouk, počenši z letom 1923-1924 v italijanskem jeziku.

K italijanskemu pouku se bo prešlo postopno in začetni se mora s prvim razredom nižjega tečaja.«

Člen četrty novega Gentilejevega ljudsko-šolskega zakona je ubil slovensko in hrvatsko ljudsko šolo, člen četrty srednješolskega zakona istega ministra — filozofa uničuje slovensko, hrvatsko in nemško srednjo šolo.

Uspeh stoletnega boja Slovencev in Hrvatov za narodno šolo in osvoboditev na kulturnem polju je hotel filozof Gentile uničiti v par letih. Žalostno in težko se je bilo boriti narodu v dvajsetem stoletju v kulturni državi za najbolj preproste pravice, a narod Slovencev in Hrvatov se je boril za svojo šolo, dokler ni zmagal.

VLADA IN NEMCI

Na Silvestrov večer leta 1923 je rimska vlada brzojavno odpustila iz državne službe veliko število Nemcev na Tirolskem. Priza-

dete so bile v prvi vrsti sodnije in pošte.

Glasilo tirolskih Nemcev »Der Landsmann« je napisalo ob tej priliki sledeče besede: »Naša domovina je bila anektirana, kakor se je govorilo, samo zaradi tega, da je prišla država do svojih naravnih mej.«

»Zemlja se je priklopila, toda ljudstvo hoče pohabiti in oslabiti, hočejo duševno, kulturno in narodno izkoreniniti. To ljudstvo mora postati šibko in slabo, da se ne bo moglo niti boriti za svoje pravice.«

(Dalje)

—0—

Naše pravice pred sto leti

Boj goriških Slovencev za jezikovne in narodnostne pravice traja že več kot sto let. Zanimiv je odmev, na katerega so natele slovenske zahteve pri takratnih voditeljih italijanskih sodeželanov.

Domoljubni Italijani so imeli pred sto leti več razumevanja za naše pravice, za uveljavljanje slovenščine v šolah in v uradih, kakor marsikateri današnji sodeželan italijanske narodnosti.

»V Novicah« iz leta 1861 beremo o županskih volitvah v Gorici. Na seji je govoril starostni predsednik conte Mels-Colloredo. Med drugim je izvajal: Različni smo si po narodnosti. Ne da bi koga zaničevali, hočemo živeti v mirni spravi. Nemci so bili dozdej v višji časti, toda ali se sme Italijana zaradi narodnosti prezirati? Ravnotako moramo spoštovati in ceniti delavnega in umnega Slovenca! Nihče med nami naj ne misli, da je on prvi. Ne spodobi se, da bi kdo druge poniževal ali zaničeval, samega sebe pa poviševal.

»Novice« pripominjajo, da so poštenemu in lepemu nagovoru starostnega pred-

(Nadaljevanje na 9. strani)

Tedaj se je zazdelo, kot da se je posvetilo v Vandeleurjevih možganih, ker se je glasno zakrohotal.

»Ah, zdaj razumem!« je rekel. »To je Scrymgeour. Imenitno, gospod Scrymgeour. Zdaj vam bom pa jaz v par besedah pojasnil vašo zadevo. Vi ste s silo vdrli v moje stanovanje, morda s slabim namenom, gotovo pa ne na moje povabilo, in poleg tega ste padli sem noter v hipu, ko sem v veliki zadregi s tem svojim gostom, ki je padel med večerjo v nezavest, ter me prihajate nadlegovat s svojimi neumnimi protesti. No, povem vam, da vi niste moj sin, in če že prav hočete vedeti, ste samo nezakonski sin mojega brata in neke prodajalke rib. Kar mene zadeva, vas mi ni popoloma nič mar, in skoro bi dejal, da ste mi zoprni. In sodeč po tem, kako ste se obnašali, sodim, da vaša vzgoja ni mogla biti mnogo drugačna, kot je vaša zunanost. Za zdaj pa bi vas prosil, da me čimprej rešite svoje navzočnosti. Če bi ne bil tako zaposlen,« je pristavil in podprl svoje besede s strašno kletvijo, »bi vam dal še nekoliko občutiti težo svoje palice.«

Francisu je bilo zelo nerodno. Najrajši bi bil pobegnil od tam in še hitro, če bi mu bilo mogoče, toda ni vedel, kako naj spet izgine iz hiše, v katero je bil tako nesrečno vdrl. Tako je stal tam kot kakšen bebec.

Miss Vandeleur je prva pretrgala molk.

»Oče, ti govoriš v jezi,« je rekla. »Mr. Scrymgeour je morda res napačno storil, da je vstopil v to hišo, toda to je storil z dobrim in poštenim namenom.«

»Hvala lepa,« je odvrnil diktator. »S tem si me ravno spomnila, da moram povedati gospodu Scrymgeouru še neko drugo stvarco.« Obrnil se je k mladeniču in nadaljeval: »Moj brat je bil tako prismuknjen, da vam je določil mesečni dohodek, in tudi tako prismuknjen in predrzen, da mi je prišel predlagat poroko med vami in to gospodično. Ta pa je imela on večer priložnost, da vas je videla in presodila, in tako imam čas, dragi gospod, da vam lahko povem, da s pristranim studom zavrača ta predlog.«

Ton, s katerim je stari izgovoril te besede, je bil, če je bilo to sploh možno, še bolj žaljiv od besed samih. Francis se je za-

■ 36 ■

R. L. STEVENSON

MAHARADŽOV DIAMANT

Zgodba o hiši z zelenimi polkni

čutil okrutno osramočen in ponižan. Ves pretresen si je zakril obraz z rokami in izbruhnil v jok.

Tedaj mu je prišla na pomoč miss Vandeleur.

»Mr. Scrymgeour, ne ozirajte se na grobe besede mojega očeta,« je vzkliknila z jasnim in trdnim glasom. »Jaz ne čutim do vas nikakega gnusa. Nasprotno, ne želim drugega, kakor da bi imela priložnost, da bi vas bolje spoznala. Verjemite mi, da ne čutim do vas drugega kot usmiljenje in spoštovanje.«

Tedaj je mr. Rolles krčevito zganil roke, kar je prepričalo Francisa, da mu je bilo dano samo uspavalno sredstvo in da začinja zdaj njegov učinek popuščati. Mr. Vandeleur se je nagnil k njemu in opazoval njegov obraz. Potem je dvignil glavo in dejal:

»No, končajmo že s temi čenčami. In ker ste vi, gospodična Vandeleur, tako zadovoljna z njegovim obnašanjem, bodite tako prijazna, vzemite svečo in odpeljite tega bastarda k izhodu.«

Gospodična ga je naglo ubogala.

Ko sta bila sama na vrtu, je vzkliknil Francis:

»Zahvaljujem se vam iz vsega srca! To je bila najbolj žalostna noč mojega življenja, vendar se je bom vedno rad spominjal.«

»Rekla sem tisto, kar mi je narekovala vest, in do tega ste imeli pravico. Tako mi je bilo hudo, ko sem videla, kako ravna z vami!«

Prispela sta do vrtnih vrat. Miss Vandeleur je postavila svečnik na zemljo in vtaknila ključ v ključavnico.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Nogomet v „Borovem“ 8. športnem tednu

FINALISTA V NOGOMETU: »PRIMORJE«
IN »BREG«

Za prvenstvo nogometnega turnirja na letošnjem 8. Slovenskem športnem tednu »Bora« v Trstu se bosta borili enajstorici »Primorje« in »Breg«. V nedeljo je namreč »Primorje« zmagalo nad glavnim tekmečem v svoji kvalifikacijski skupini, to je nad »Zarja« iz Bazovice s 5:3. Tekma pa je bila odločena šele z enajstmetrovkami, ker se je končala v rednem času neodločeno in sta imeli tako obe moštvi enako število točk, in tudi razmerje v golih.

Pri »Primorju« so nastopili: Bogatec, Lukša, Stoka, Segina, Husu, Čuk, Frassinelli, Kralj, Perot, Bukavec in Rebula.

Pri »Zarji« pa: Križmančič I., Križmančič S., Komar, Metlika, Renčelj, Grgič, Ražem, Zagar, Križmančič V., Marc in Križmančič L. — torej moštvo »Križmančičev«.

Gole so zabili Segina (P.) v 20. minuti prvega polčasa iz 11-metrovke, Ražem (Z) v 20. minuti drugega polčasa, pri streljanju enajstmetrovk v

obeh podaljških pa Križmančič (Z), Segina in Kralj (oba P), Križmančič L. (Z), Frassinelli in Perot (oba P.) Tekma je bila napeta, a nervozna in raztrgana. »Primorje« se je izkazalo kot bolj učinkovito, »Zarja« pa kot tehnično boljša, a neodločna.

SAMOZAVESTNI VRATAR »SIMPATICNEGA« MOSTVA

Na Nizozemskem imajo nogometno moštvo, ki se ponaša z dokaj nenavadnim in precej dolgim imenom: »Simpatici igralci vedno zmagujejo«. O tem, da so igralci tega kluba simpatici, bi se dalo razpravljati, nobenih dvomov pa ni o tem, da ekipa stalno ne zmaguje, ker le malokatero moštvo se lahko »pohvali« s tako katastrofalnimi porazi, kot so jih deležni ti simpatici Holandci.

Društvo »Simpatici igralci vedno zmagujejo« ima dve enajstorici: v mladinski brani njihova vrata 16-letni Fred Wierda, ki vsekakor sodi med najbolj zaposlene nogometne vratarje na svetu. Nasprotni napadalc naravnost pobesniijo, kot se zdi, ko ga zagledajo v vratnicah. Zato je tudi vsaka tekma bolj podobna streljanju s strojnico proti njegovi mreži kot pa pravemu, spodobnemu nogometu.

Kdo bi se torej čudil, če je pred nekaj tedni Wierda od stotine strelav spustil v svojo mrežo le — dvajset golov. Tekma se je končala namreč s porazom 20:1. Toda eno zadnjih nedelj je bilo še huje: bombardiranje njegovih vrat s strani napadalcev moštva CSCA je bilo totalno: končni rezultat je bil zato 49:0.

Fred Wierda je tako prejel v dveh srečanjih 69 golov. Toda fant si zaradi tega ni delal skrbi. Mirno je obtožil vse svoje soigralce, da mu premalo pomagajo pri obrambi vrat, ter je zagrozil, da bo zapustil moštvo, če se odnos soigralcev do njega ne bo spremenil. Za prejete gole naj bi bili torej krivi igralci v polju, ne pa on.

Društveno vodstvo se je ustrašilo vratarjeve grožnje in je hitro ukrepalo. Da bi jim spretni vratar ne ušel kam drugam, so ga premestili v prvo, člansko ekipo. Upajo, da bo našel tam več razumevanja med soigralci. Zato so tudi prepričani, da v bodočih tekmah ne bo spustil v svojo mrežo več kot kakšnih — deset golov.

BODOČI MOJSTRI

V znani športni šoli oziroma v centru, kjer se vzgajajo mladi italijanski športniki vseh disciplin, v Coverciano pri Florenci je v teh dneh zbranih 43 še prav mladih nogometašev. Fantiči so se zbrali iz vse Italije in se pripravljajo na prihodnje tekme in turnirje.

Kot v vsaki taki šoli je delovni in vadbeni spored zelo pester. Mladi nogometaši se morajo naučiti elemente taktike, tehnike, preigravanje, streljanja, zaustavljanja itd. V okviru tega učenja so imeli pred nekaj dnevi na sporedu tudi poigravanje z žogo, oziroma kot pravijo v italijanščini »palleggio«.

Dečki so morali pod vodstvom trenerjev in vaditeljev podajati sami sebi žogo z glavo in z nogami tako, da ni pri tem nikoli padla na tla. Vaja nikakor ni lahka in tudi veliki mojstri usnjene žoge se morajo potruditi, da vztrajajo v njej določen čas. Toda spretnost teh dečkov je osupnila vse strokovnjake.

Mali Francesco Galtarossa iz Padove je obdržal žogo v igri celih 55 minut. Njegov prijatelj Bruno Zanella iz Turina pa ga je takoj za tem posekal: žoga se 1 uro 9 minut 19 sekund ni dotaknila tal. Toda pravi svetovni rekord za svojo kategorijo je postavil Sabino Spano iz Barija: eno uro in 13 minut je šla žoga od glave do noge, nato pa so morali vso stvar ustaviti, saj bi bil drugače dečko ostal brez tople večerje.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

JUBILEJNA SEZONA 1965-66
OTVORITVENA PREDSTAVA

Ivan Cankar
H L A P C I

Režija: BRANKO GOMBAC

Scena in kostumi: AVGUST LAVRENCIČ
PREMIERA: V četrtek, 28. oktobra, ob 21. uri (PREMIERSKI ABONMA)

PONOVITVE: V soboto, 30. oktobra ob 21. uri (ABONMA NEDELJSKI POPOLDANSKI). V sredo, 3. novembra ob 20. uri (STUDENTOVSKI ABONMA). V četrtek, 4. novembra ob 21. uri (IN-VALIDSKI ABONMA). V petek, 5. novembra ob 21. uri (SINDIKALNI ABONMA). V soboto, 6. novembra ob 21. uri (ABONMA ZA OKOLICO). V nedeljo, 7. novembra ob 16. uri.

Rezervacija vstopnic za vse predstave na Telefon 754265 vsak dan od 11. do 14. ure. Prodaja vstopnic eno uro pred pričetkom predstav pri blagovni Kulturnega doma. Prosimo cenj. občinstvo, da dvigne rezervirane vstopnice vsaj petnajst minut pred pričetkom predstav.

Naše pravice pred sto leti

(Nadaljevanje z 8. strani)

sednika vsi odborniki navdušeno ploskali. Po govoru so prešli na volitve. Za župana je bil izvoljen z 22 glasovi znani domoljub Carlo Favetti. Tudi on je imel lep in zelo spravljiv govor.

Smisel za slovenske pravice se je pokazal tudi v prvem goriškem deželnem odboru. Podrejeni deželni uradniki so isto leto razposlali vsem županstvom, tudi slovenskim po zgornjem Krasu, okrožnice o prenočevanju in prehranjevanju vojaščin ob velikih vajah. Okrožnica je bila sestavljena samo v italijanščini. Na mnogih županstvih vsebine niso razumeli in so vrnili okrožnico deželnemu odboru, češ, prej so nam pošiljali samo v nemščini pisane okrožnice, katere smo odklanjali mi in po vsej pravici tudi italijanska županstva. Z enako pravico postopamo tudi sedaj in zahtevamo slovensko dopisovanje z deželno upravo.

Na odborovi seji 12. julija so imeli odborniki to zadevo na dnevnem redu. Slovenski odbornik Andrej Winkler jo je goreče branil. S stvarnimi razlogi in dokazi je pridobil na svojo stran odbornika in poznejšega župana dr. Carla Doliaca in deželnega glavarja conte Paccia. Po dolgotrajnih razpravah in prepirih je pristala na predlog večina odbornikov. Končno je obveljal sklep, da mora deželni odbor dopisovati s slovenskimi županstvi v slovenskem jeziku.

Tako je bilo pred sto leti. Pa danes?

Dostavimo še, da so slovenski podrepaniki že takrat prejeli od višjih oblasti nauk, naj se ne sramujejo svojega jezika.

Županstvo v Kamniah na Vinavskem je namreč poslalo goriškemu deželnemu odboru nemško pisano vlogo glede delitve občinskih zemljišč. Prejelo pa je odgovor z dne 31. julija 1862, št. 732 v čisti in lepi slovenščini, da »se bo vloga s posebnim nasvetom deželnemu zboru ob prihodnjem njegovem zasedanju predložila«.

Kaj nai rečemo k temu? — Da je deželni odbor v Gorici že pred sto leti začel dopisovati s slovenskimi županstvi tudi v slovenščini, čeprav so se nekateri naši rojaki sramovali materinščine — kot se je danes po sto letih.

ŽENA IN DOM

Razgovor med nami

Moj mož mi ne pusti, da bi si pobarvala lase. Meni pa naravna barva mojih las ne ugaja.

Neva

Nekateri moški pač nimajo smisla za »nedolžne« ženske kaprice. Ni pa umestno ob teh prilikah govoriti o pravicah in dolžnostih. Ponavadi ženska s svojo diplomacijo pripravi moža, da ne reagira prehudo ob kaki taki novosti; seveda tak napor niso vedno kronani z uspehom. Najbolje je, da se dobro pogledate v ogledalo, saj morate barva vaših las le ni tako strašna. Pazite na nego las in imejte vedno lepo pričesko, pa boste zadovoljna s seboj. Sicer pa, me ženske ne smemo ugajati le same sebi, ampak tudi svojim možem, kajne?

Slišala sem, da obstoja neka »grozdna kura«, ki je odlična za zdravje. V čem obstoja?

G. S.

Ker smo v mesecu, ko je grozdja na pretek, sem nameravala malo obširneje pisati o tem sadju, o njegovih izrednih kakovostih in o blagodejnem vplivu, ki ga lahko ima na naš organizem; zato vam rada odgovorjam in sicer pričnem kar z grozdno kuro, ki bo verjetno zanimala marsikatero našo bralko.

Če ne moremo obleči jesenskega kostima iz lanskega leta, ker smo se med zadnjimi počitnicami malo zredile, je odličen tale recept: en dan ali dva na teden jejmo samo grozdje. Rekle bo-

ste, da grozdje redi. To drži, če ga uživamo poleg običajne hrane; shujšale pa boste, če se omejite en dan ali dva samo na grozdje. Zakaj? Kilogram zrelega grozdja nam da približno 750 kalorij, dva kilograma torej 1500; in ker potrebujemo na dan povprečno 2 tisoč 200 kalorij, bo v dneh, ko bomo jedle le grozdje, naše telo seglo po rezervah.

Hkrati grozdje pospešuje prebavo, nam čisti kri ter pospešuje izločevanje vode, ki se je nabrala v tkivih.

Kura z grozdem je preprosta: dva kilograma dobro umitega grozdja, porazdeljena na tri ali štiri obroke; eno uro po obroku grozdja popijmo kozarec mineralne vode ali lahkega čaja. Izberimo belo, dobro zrelo in zdravo grozdje ter ga pojejmo z lupinami vred, če ga želodec prenese. Če pa ga slabo prebavljamo, lahko namesto kilograma celega grozdja popijemo liter grozdnega soka, a takoj, ker ni dobro, če stoji. Grozdni sok, ki ga po hranljivosti primerjamo materinemu mleku, prenašajo tudi najbolj občutljiva jetra.

S to kuro lahko vztrajate okrog osem tednov ali celo več.

MARTINA

Na italijanskem in mednarodnem tekstilnem trgu se je pojavila nova sintetična tkanina, imenovana »euroacril«. Njene prednosti so: lepe in trpežne barve ter dejstvo, da se z lahkoto opere z milom in vodo. Iz novega vlakna bodo izdelovali blago za športne, ženske in moške obleke, otroške obleke, pa tudi zavese, preproge ter pletenine.

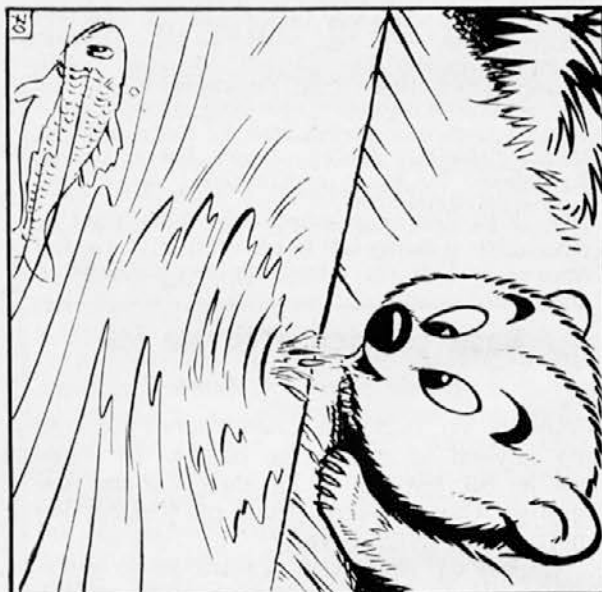

ZA
NAŠE
NAJMLAJŠE

Snežek

13

piše in riše
Miki Muster

70. Ko je tako ležal, se je pojavil občutek lakote. Dostoj ni imel časa, da bi pomislil na hrano, zdaj mu je pa prišlo glasno kruliti v želodec in čutil je strahovito praznoto. Tudi želja ga je mučila, zato se je skobacal k rečici in se napil hladne vode. Ko si je gasil žejo, je nenadoma opazil ribo. Počedile so se mu sline.

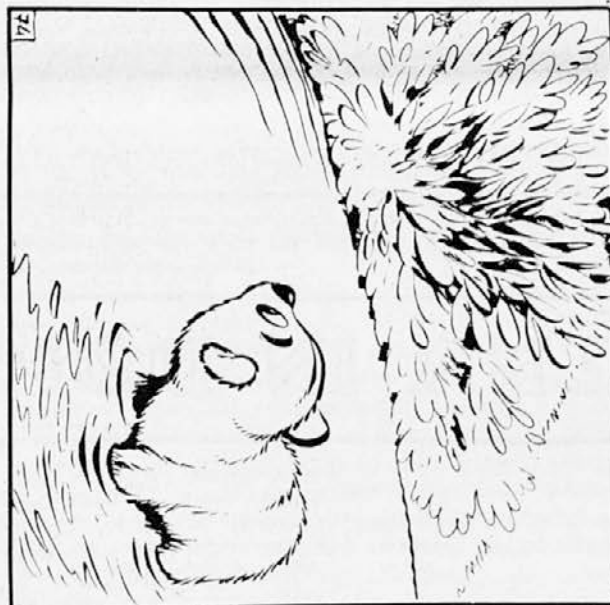
71. Vse ribe, ki jih je doslej videl, so se pustile brez upravnja ujeti in pozreti. Kako tudi ne, saj je Jaka metal v bazen že mrtve. Snežek je plaval za njimi in jih lovil očetu in stricema izpred nosa, seveda pod materinim okriljem. Kot takrat, se je tudi zdaj vrgel v vodo in hlastnil po ribi.

72. Ta pa — ne hodi lena — je švignila med korenine obrežnega drevesa in Snežek je zagrabil v prazno. No, ta je pa dobra. Kam neki je izginila? Razočarano je opazoval potoček, pa ni videl ničesar. Zlezel je na suho in z brega pozorno motril mesto, kjer je malo prej videl svoje kosilo.

73. Njegova potrpežljivost je bila kmalu kronana z uspehom. Ko se je voda zbrisirila, je riba počasi priplavala izpod korenin. Aha, zdaj ve, kam se rnu je skrila. Prepocaskan je bil. Potuhnili se je in čakal ugodne priložnosti za skok. Riba je obkrožila tolmun in zapalvala proti plitvini. Zdaj!

74. Kot puščica je zletel Snežek proti svoji žrtvi, toda zopet je hlastnil v prazno. Se potolkel se je v plitvi vodi. Jezno renče se je pobral in še videl, kako je riba skaltla vodo pod obrežnim grmovjem. »Čakaj, grdoba,« si je mislil, »te že izpraskam iz tiste travce!«

75. V dveh skokih je bil pri grmu in s šapo dvignil šop dračja, pod katero je bil videl smukniti ribo. Te pa ni bilo več. Snežek je videl le še ravnino črto kabne vode, ki jo je pustila za sabo, ko je izpod dračja šnila pod obrežno vrbo. Od jezera in lakote so se mu oči kar zamegljale.